

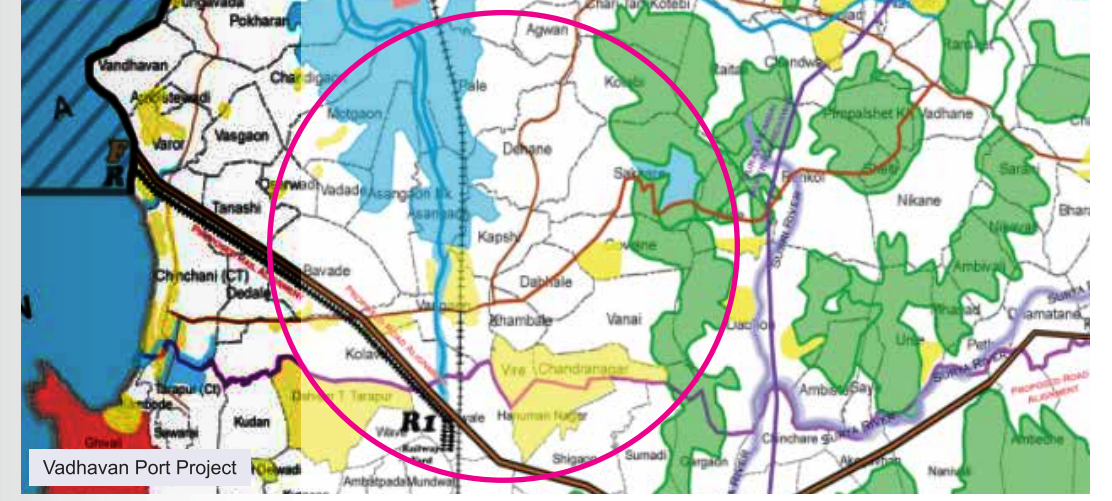
वाढवण बंदराचा विकास

जेएनपीटी विषयी थोडक्यात माहिती

नवी मुंबई येथील जवाहरलाल नेहरू पोर्ट ट्रस्ट (जेएनपीटी) (पूर्वी न्हावा शेवा पोर्ट म्हणून ओळखले जाणारे) हे भारतातील प्रथम क्रमांकाचे कंटेनर पोर्ट आहे, भारतातील सर्व प्रमुख बंदरांमधून केल्या जाणा-या एकूण कंटेनर मालवाहतूकीपैकी 50 टक्क्यांहून अधिक कंटेनर मालवाहतूकीची हाताळणी जेएनपीटीमध्ये केली जात. 21 मे 1989 रोजी जेएनपीटीचे कामकाज सुरू झाले व केवळ तीन दशकातच जेएनपीटीने भारतातील सर्वात आधुनिक बंदरांमध्ये शीर्ष स्थान प्राप्त केले आहे आणि जगातील पहिल्या 100 कंटेनर बंदरांमध्ये ते 33 व्या स्थानावर आहे. सुरवातीला मुंबई बंदरातील वाहतूक कोंडी कमी करण्याच्या उद्देशाने मुंबई बंदराचे एक 'सॅटेलाइट पोर्ट' म्हणून जेएनपीटीचा विकास करण्याची योजना होती.

सुधारणापूर्व काळात, मुंबई बंदराला उथळ चॅनल, मुंबई शहराच्या मुख्य भूमिशी जोडूनच असल्याने रस्ते आणि रेल्वेमार्गावरील वाहतूक कोंडी, तसेच कामगार समस्यांसारख्या अनेक समस्यांचा सामना करावा लागला. तथापि, पुढील तीन दशकांत, जेएनपीटीने जागतिक दर्जाचे बंदर बनण्यासाठी पद्धतशीरपणे आपली परिचालन क्षमता विकसित केली व मालवाहतूक हाताळणी क्षमतेत सुधारणा केली. नैसर्गिक मर्यादांमुळे जेएनपीटीच्या विकासाची संभाव्यता समाप्त झाली आहे. नवीन उद्योगांना प्राधान्य देणारे राज्य म्हणून ओळखले महाराष्ट्र राज्याचे स्थान टिकवून ठेवण्यासाठी एका नवीन आधुनिक व अधिक खोली असणा-या बंदराची निर्मिती होणे अत्यावश्यक आहे. यासाठी वाढवण बंदर हे सर्वार्थाने योग्य स्थान आहे.

विकासासाठी वाढवण बंदराची निवड का ?

भारताची आर्थिक प्रगती, वाढता आंतरराष्ट्रीय व्यापार, भविष्यातील लोकसंख्येची वाढ व त्यादृष्टीने रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्याची गरज लक्षात घेऊन केंद्र आणि राज्य सरकारने राज्यात पायाभूत प्रकल्पांमध्ये मोठ्या प्रमाणात गुंतवणूक केली आहे. याच धोरणाचा एक भाग म्हणून भारत सरकारने पालघर जिल्ह्यातील वाढवण बंदराच्या विकासास व त्यासाठी अंदाजे रु.65,544 कोटी रुपयांच्या गुंतवणूकीस मान्यता दिली आहे. जेएनपीटी आणि महाराष्ट्र तत्वतः बोर्ड (एमएमबी) या संयुक्त उपक्रमाचे भागीदार असतील. म्हणून जेएनपीटी व एमएमबीद्वारा बंदरासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधांचा विकास केला जाईल आणि पीपीपी (सार्वजनिक खाजगी भागीदारी) तत्त्वावर या प्रकल्पाचा विकास केला जाईल. भारतातील बंदर क्षेत्रामध्ये आतापर्यंतची ही सर्वाधिक गुंतवणूक आहे. वाढवण बंदराचा विकास केल्याने देशाच्या अर्थव्यवस्थेमध्ये महत्त्वाची भूमिका

बजावण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या आधुनिक व अधिक खोली असणाऱ्या बंदराची गरज पूर्ण होईल अन्यथा आंतरराष्ट्रीय व्यापारात आपण इतर देशांच्या मागे मागे राहू व त्याचा देशाच्या वाढत्या अर्थव्यवस्थेला नकारात्मक फटका बसू शकेल. या पार्श्वभूमीवर, वाढवण बंदराचा मुख्य प्रवर्तक या नात्याने जेएनपीटीने एकीकडे बंदराच्या विकासाचा स्थानिक लोकांवर नकारात्मक व प्रतिकूल परिणाम होणार नाही यासाठी व दुसरीकडे शाश्वत विकासासाठी पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करण्याकारिता अनेक प्रकारचे अभ्यास सुरू केले आहेत. जेएनपीटी सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक आणि आरोग्य क्षेत्रासाठी विविध उपक्रम राबवून, त्याचबरोबर कौशल्य विकास कार्यक्रमांच्या माध्यमातून रोजगाराच्या संधी निर्माण करून स्थानिक लोकांच्या जीवनात आमूलाग्र बदल घडवून आणण्यास वचनबद्ध आहे.

वाढवण बंदराची ठळक वैशिष्ट्ये

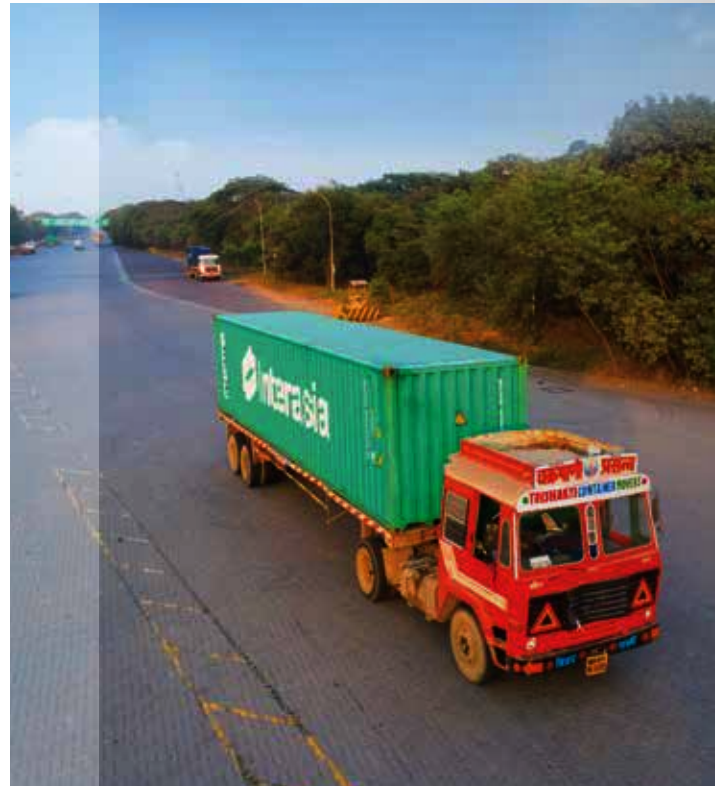
अधिक खोलीमुळे मोठ्या आकाराच्या जहाजांची हाताळणी शक्य.

- बंदराच्या विकासासाठी कोणत्याही प्रकारचे भूसंपादन होणार नाही कारण समुद्राच्या भरती ओहोटी क्षेत्रातील सरकारी जमीनीवर भराव करून बंदराचा विकास केला जाणार.
- घरांच्या किंवा गावांच्या स्थलांतराची किंवा पुनर्वसनाची आवश्यकता नाही. स्थानिक लोक त्यांच्या सध्याच्या वास्तव्याच्या गावातच राहतील.
- बंदरासाठी स्वतंत्र रेल्वेमार्ग व रस्ते असतील त्यामुळे स्थानिक व विद्यमान रस्त्यांवरून बंदराशी संबंधित वाहतूक होणार नाही.
- बंदर हद्दीतील सर्व खारफुटी व कॅसुरिना झाडांचे पूर्णपणे संरक्षण आणि संवर्धन केले जाईल.
- महसूल व वनविभागाच्या जमिनीतुन स्वतंत्र रेल्वे व रस्तेमार्ग जाणार असल्याने कमीत कमी खासगी जमीन अधिग्रहित केली जाईल.
- स्थानिक लोकांना बंदर आणि बंदर संबंधित कामांसाठी रोजगारक्षम बनविण्याच्या उद्देशाने त्यांना कुशल बनविण्याकरिता कौशल्य विकास / व्यावसायिक कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाईल.
- शंखोदर धार्मिक स्थळ केवळ जतनच नाही तर त्याचा विकासही केला जाईल व स्थानिक लोकांसाठी ते खुले असेल.

टीप

आपला निहित स्वार्थ साध्य करण्यासाठी काही लोकांकडून खोटा व निराधार अपप्रचार केला जाते आहे आणि अफवा पसरविल्या जात असून स्थानिक लोकांची दिशाभूल केली जात आहे. नागरिकांना विनंती आहे की अशा अफवांना व निराधार अपप्रचाराला बळी पडू नका. अधिक माहितीसाठी http://jnport.gov.in/vadhavan_port वेबसाइट पहा व काही प्रश्न असेल तर श्री. विश्वनाथ जी घरत (व्यवस्थापक – पीपी एन्ड डी, जेएनपीटी) यांना (email ID: vishwanathgharat@jnport.gov.in) वर ईमेल करा.

भविष्यातील योजना

पर्यावरण, वन व हवामान बदल मंत्रालया कडून पर्यावरण मंजूरी (ईसी) प्राप्त झाल्यानंतर जेएनपीटीद्वारा बंदर आणि ब्रेक वॉटरसाठीचा स्वतंत्र रस्ता तयार करण्यास प्रारंभ केला जाईल. इतर उपक्रम व निर्मिती कार्य खालीलप्रमाणे होतील:

- महाराष्ट्र किनारा क्षेत्र व्यवस्थापन (एमसीझेडएम) कडून सीआरझेड मंजूरी मिळवणे.
- पर्यावरण, वन व हवामान बदल मंत्रालया कडून पर्यावरण मंजूरी (ईसी) प्राप्त करणे.
- बंदरासाठी स्वतंत्र रस्ता तयार करणे
- रेल्वे मार्गाची निर्मिती
- ब्रेक वॉटरची निर्मिती
- विद्युत लाइनची व्यवस्था
- पाण्याची पाइपलाइन टाकणे.
- कार्गो बर्थची निर्मिती

सर्व आवश्यक मंजूऱ्या प्राप्त झाल्यानंतर व सर्व प्राथमिक कामे पूर्ण झाल्यानंतर प्रकल्पाचे प्रत्यक्ष काम सुरु केले जाईल.

वाढवण बंदर विकसित करताना पर्यावरणाचे संपूर्ण संरक्षण व संवर्धन केले जाणार

विद्यमान पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करण्याबरोबरच जेएनपीटी वाढवण व परिसरातील हरित क्षेत्र वाढविण्यासाठी तसेच स्थानिक लोकांच्या मदतीने शाश्वत पर्यावरणास चालना देण्यास कटिबद्ध आहे. याचबरोबर ही बाबसुद्धा लक्ष्यात घ्यावी की बंदर विकसित करताना समुद्र किना-यावरील सर्व खारफुटी किंवा कॅसुआरिना वृक्षांचे संरक्षण केले जाईल. पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करण्यासाठी खालील अभ्यास केले जात आहेत ज्यांचा पर्यावरण व्यवस्थापन योजना तयार करण्यासाठी उपयोग केला जाईल.

- पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन.
- पर्यावरण व्यवस्थापन योजना.
- आपत्ती व्यवस्थापन योजना.
- इतर अभ्याससुद्धा आयोजित केले जात आहेत किंवा पूर्ण केले आहेत.
- ट्रेजिंगचा पाण्याच्या प्रवाहावर होणाऱ्या परिणामाविषयी हायड्रोडायनामिक्स अभ्यास.
- चक्रीवादळाच्या वेळी खाडीमध्ये व नियंत्रण क्षेत्रामध्ये पुरामुळे होणा-या परिणामांचा अभ्यास.
- ट्रेजिंग व डंपिंगचा सागरी पर्यावरणावर होणाऱ्या परिणामाचा अभ्यास.
- विस्तृत जैवविविधता प्रभाव मूल्यांकन अहवाल आणि व्यवस्थापन योजना तयार करणे.

- समुद्राखालील विकास कार्यामुळे होणाऱ्या आवाजाचा समुद्री जीवांवर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे.
- भरती व ओहोटीच्या वेळी समुद्राच्या पाण्यामध्ये होणारे पेट्रोलियम हायड्रोकार्बन्सचे संकेद्रीकरण.
- सर्व प्रकारचा विकास व वाढलेल्या नागरिकरणामुळे हा येणाऱ्या संचयी परिणामाचे मूल्यांकन.
- मुख्य रस्त्यांना जोडणाऱ्या रस्त्यांवरील रहदारीचा अंदाज आणि गर्दीचा अभ्यास.
- मॉडेल अभ्यासासाठी बंदराच्या हद्दीतील व डहाणू खाडीतील भरती ओहोटी व करंट स्वरूपात माहिती संग्रहण.
- मॉडेल अभ्यासासाठी सीडब्ल्यूपीआरएससाठी आवश्यक हवा आणि समुद्री लाटांविषयी माहिती.
- प्रस्तावित वाढवण बंदराचा सागरी किनाऱ्यावरील मत्स्यपालनावर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास.

टीप: काही लोक किनारपट्टीवरील गावकऱ्यांमध्ये अफवा व भीती पसरवत आहेत की बंदराच्या निर्मितिनंतर त्यांच्या घरात समुद्राचे पाणी शिरेल. या अपप्रचाराला कोणताही आधार नाही. सध्यासुद्धा मुसळधार पाऊस तसेच समुद्राच्या भरतीच्या वेळी किनारपट्टीवरील गावांमध्ये, इमारती व घरांमध्ये पाणी साचत असते त्यामुळे या संदर्भात बंदर निर्मितीचा कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही.

तारापुर अणू उर्जा केंद्र (TAPS) सुविधांचे संरक्षण

तारापुर अणू उर्जा केंद्रासाठी ज्या चॅनेलमधून पाणी घेतले जाते किंवा जिथून पाण्याचा विसर्ग केला जातो त्याठिकाणी वाढवण बंदरामुळे होणारे संभाव्य परिणाम व या केंद्राच्या आस्थापनांच्या सुरक्षेबाबत टीएपीएस सोबत विस्तृत चर्चा झाली आहे. फील्ड डेटावर आधारित केलेल्या अनेक अभ्यासानंतर (यादी खाली दिलेली आहे) सचिव, अणुऊर्जा मंत्रालया यांनी बंदराच्या विकासासाठी ना-हस्त प्रमाण पत्र दिले आहे. टीएपीएस सुविधांवर कोणताही परिणाम होणार नाही याची खात्री करण्यासाठी खालील अभ्यास करण्यात आले आहेत:

- जेएन पोर्ट साठी टीएपीएसमध्ये केल्या जाणाऱ्या सिल्टेशन संदर्भात सीडब्ल्यूपीआरएस रिपोर्ट क्र. 676 च्या माध्यमातून वाढवण येथील प्रस्तावित बंदराच्या परिणामाचे मूल्यांकन करण्यासाठी गणितीय मॉडेल अभ्यास.
- प्रस्तावित वाढवण बंदरातील संभाव्य तेल गळती प्रक्षेपणाचा अंदाज आणि टीएपीएसकडे वाहत जाऊन होणाऱ्या संभाव्य प्रसाराचे आयएनसीओआयएसद्वारे काल्पनिक आधारावर मूल्यांकन करणे.

- भारताच्या पश्चिम किनारपट्टीवरील तारापुर अणू उर्जा केंद्रापासून 12 कि.मी. उत्तरेस विकसित होणाऱ्या वाढवण बंदराच्या विकासासंदर्भात टीएपीएस जवळ होणारी जहाजांची संभाव्य झिलिंग/संभाव्य टक्कर यासंदर्भात मेसर्स एस.व्ही.एस. मरीन सर्व्हिसेस प्रायव्हेट लिमिटेड द्वारा अभ्यास .
- मेसर्स फाइन एनवायरोनटेकच्या माध्यमातून वाढवण बंदराच्या प्रस्तावित विकासासाठी नैसर्गिक विकास झोन आणि टीएपीएसच्या आपत्कालीन नियोजन झोनमधील बदलांच्या परिणामांचा अभ्यास.

या सर्व अभ्यासातुन अशी सिफारिश करण्यात आली आहे की वाढवण बंदर प्रकल्पाच्या विकासासंदर्भात टीएपीएसवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही.

टीप:
आपला निहित स्वार्थ साध्य करण्यासाठी काही लोक खोटी भीती पसरवित आहे व निराधार अपप्रचार करीत आहे की वाढवण बंदराच्या विकासासंदर्भात टीएपीएसच्या सुविधांना धोका निर्माण होणार आहे. अणु उर्जा मंत्रालयाने वाढवण बंदराच्या विकासास ना-हस्त प्रमाणपत्र दिल्याने आता हा अपप्रचार बंद झाला पाहिजे.

